

[תנ"ה, לא יעמוד אדם לא על גבי כסא ולא על גבי שרפרף ולא במקום גבוה ויתפלל, אלא במקום נמוך ויתפלל, לפי שאין גבהות לפני המקום, שנאמר "ממעמקים קראתיך ה'"] וכתוב (שם קב) "תפלה לעני כי יעטוף". ואמר רבי יוסי בר' חנינא משום ראב"י, המתפלל צריך שיכוין את רגליו, שנאמר (יחזקאל א) "ורגליהם רגל ישרה". (אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן) ואמר רבי יוסי בר' חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב, מאי דכתיב (ויקרא יט) "לא תאכלו על הדם", לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם. (א"ד) אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן אמר רבי יוסי ברבי חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב. כל האוכל ושותה ואח"כ מתפלל עליו הכתוב אומר (מ"א יד) "ואותי השלכת אחרי גוך", אל תקרי "גוך" אלא גאיך, אמר הקב"ה, לאחר שנתגאה זה קבל עליו מלכות שמים:

דיכנה

קנב. אל יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל אלא במקום נמוך ויתפלל, שנאמר ממעמקים קראתיך ד'. לבד ההערה הפשוטה, של שברון רוח גאות האדם הראוי לתפילה, יש בזה הערה נגד הרמיון הבא מציור הכוזב של הגשמה, שידע האדם שאין חילוק בקרבתו לאלקים בין אם יהי במרומי השמים או בתחתית ארץ, כדברי הרמב"ם במו"נ¹. ועיקר קרבת אלהים תלויה רק ע"פ הכרתו וידיעתו עם קנין המעלות הטובות שהן דרכי השם ית'. עוד יש מקום גבוה ומקום נמוך גם ברגשות הנפש ורוממות הדעת. יש מעלה גבוהה, שלפעמים האדם מרגיש נועם ד', ומתגברת עליו רגשות הדר כבוד עליון עם ידיעתו ברוממותו כפי השגתו, עד שאינו חפץ בשום ענין כ"א להיות מתענג על ד' וכל הצרכים אינם תופסים אצלו מקום כלל. ובשעה רוממת כזאת איננו מרגיש איך שהדברים המעיקים הם בכל אופן מונעים אל השלמות, כי לא ההרגשה הרוממה לבדה מספקת לשלמות, כ"א צריך להשיג ג"כ האמצעיים כולם לגדל ולרומם את השלמות הפרטית והכללית. ע"כ לצורך תפילה יעמוד במקום נמוך ברגשותיו, עד שירגיש את החסר, וישפך שיחו לד' שיעזרהו, ועי"ז יוכל באמת להתרומם, כי ישכיל שזהו חפץ ד' ותכלית ההטבה, שתהי' נפש האדם מרגשת את החסר לה ובעטוף עליו נפשו, את ד' יזכר ויכיר כי ממנו טובו. עכ"פ למדנו שיכוין האדם רגשותיו באופן המקביל אל עבודתו שעליו לעסוק בשעה הראויה לכך. ומעמקים יורו על שני ענינים בציורם: על שפלות המצב בניגוד לרוממות, ועל עומק הדעת בניגוד לשטחיות ההבנה, כאמור: "מים עמוקים עצה בלב איש"². כי ההרגשה הזאת, שישפיל האדם עצמו לעומת המעלה העליונה, שעמה אין הרגש של שום חסרון כלל, שאינה ראויה למצב עת התפילה, עמה יחד נלווה עומק הדעת להבין שתכלית הרגש הגבוה אינו נגמר, כיון שסוף כל סוף החסרונות ישנם במציאות, והאדם בפרטו, ומכש"כ בכללו, סובל מהם הרבה. ע"כ צריך שתהי' דעתו עמוקה, יותר מההרגש המרומם הגורם לשכחו כל חסרון. ואמר "ממעמקים קראתיך ד'", ו"תפילה לעני כי יעטוף", שידע עניו וצרת נפשו, וכי רק לד' ית' עניו נשואות, שיתמכהו וימלא את כל מחסוריו הגשמיים והרוחניים.

עין אי"ה - גיטות - ח"א - ע"א - 61

קנב. 1. ח"א פ"ח. 2. משלי כ ה. 3. תהילים כד ג. 4. אבות פ"א מ"ג. 5. ח"ג פ"ב.

קנב. מ"ד לא תאכלו על הדם, לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם. ההרגשות הראשונות פועלות באדם בהתחלת כל יום, לכונן על פיהן מטרת הנהגותיו ותהלוכותיו בחיים. ע"כ ישתדל האדם שתהי' ראשית הרגשותיו נעלות ורוחניות לתכלית השלמות האמיתית, וזה יקנה ע"י התפילה הבאה בהרגשת הנפש, כי הדם הוא הנפש, ולא יאכל תפילה שלא יקדים לנפשו רגשות בהמיים, שבהיותם קודמים לרגשי קודש יפעלו עליו להמשיכו בתכונתו והליכותיו אל שפלות ערכם.

עין אי"ה - גיטות - ח"א - ע"א - 61

קנה. כל האוכל ושותה ואח"כ מתפלל, עליו הכ"א ואותי השלכת אחרי גויך כו', אחר שנתגאה זה קבל עליו מלכות שמים. יסוד הגאווה הוא, שיסור האדם לכבו מלדעת שאין טובו בידו כ"א כל שלמותו האפשרית הכל מיד ד' לו, ע"כ לא יתגאה במה שאינו שלו. ההרגשה החושית לא תוכל לצייר זאת, כי לא ירגיש החוש חוץ מהמרגיש מאומה, ע"כ הנמשך אחר החושים יקשר בגאווה לאמר שידו הושיעה לו. ותכלית התפילה היא להשריש בלב לדעת שכל טובינו מיד השי"ת הוא לנו, ע"כ ראוי שתהי' ההמשכה של מדת הענוה קודם האכילה, שהיא בהכרח ממשכת מדת הגאווה בעורונה.

ע"א - ע"א - 62